

Rodinné právo v evropských nařízeních

Petra Bohúnová

2010

Cíl prezentace

- Poskytnout přehled o aplikačním rozsahu nařízení ES z oblasti evropského justičního prostoru (EJP), která upravují problematiku rodinného práva,
- Jednotlivá nařízení stručně charakterizovat.

Relevantní nařízení

- **Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22.12.2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (nařízení Brusel I),**
- **Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27.11.2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (nařízení Brusel II bis),**
- **Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18.12.2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (nařízení výživném).**
- (texty nařízení: <http://eur-lex.europa.eu/cs/index.htm>)

Další nařízení

- **Nařízení (ES) č. 805/2004 Evropského parlamentu a Rady ze dne 21.4.2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné pohledávky**
 - Možnost výkonu rozhodnutí o výživném (nerozporované pohledávky)
- **V současné době je v návrhu nařízení Rady COM (2006) 399, kterým se mění nařízení (ES) č. 2201/2003 ohledně příslušnosti a pravidel o právních předpisech použitelných v manželských věcech**
- **Tato dvě nařízení nebudou v dalším textu rozebírána.**

Působnost nařízení ve věcech rodinných

Časová působnost nařízení

➤ Nařízení Brusel I

- 1.3.2002,
- 1.5.2004 - státy z „velké vlny rozšíření“,
- 1.1.2007 - Bulharsko, Rumunsko;

➤ Nařízení Brusel II bis

- 1.3.2005,
- 1.1.2007 - Bulharsko, Rumunsko;

➤ Nařízení o výživném

- 18.6.2011, bude-li účinný Protokol o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti ze dne 23.11.2007 („Haagský protokol“),
- Jinak od data účinnosti Haagské protokolu.

Teritoriální působnost / mezinárodní prvek

➤ Nařízení Brusel I

- Všechny členské státy
 - Aplikace pouze na cizí soudní rozhodnutí,
 - Určování pravomoci i v čistě vnitrostátních případech se vztahem k zahraničí v rozhodné době (Owusu);

➤ Nařízení Brusel II bis

- Členské státy EU kromě Dánska;

➤ Nařízení o výživném

- Členské státy EU kromě Velké Británie a Dánska.

Věcná působnost pozitivní vymezení I

➤ Nařízení Brusel I

- Občanské a obchodní věci bez ohledu na druh soudu (pravomoc soudů ve věcech týkajících se výživného – čl. 5 odst. 2),
- Rozhodnutí ESD 120/79 de Cavel v. de Cavel – aplikace nařízení Brusel I na otázky výživného.

Věcná působnost pozitivní vymezení II

➤ Nařízení Brusel II bis

- Rozvod, rozluka, prohlášení manželství za neplatné;
- Přiznání, výkon, převedení a úplné nebo částečné odnětí rodičovské zodpovědnosti:
 - Právo péče o dítě a právo na styk s dítětem,
 - Poručnictví, opatrovnictví apod. instituty,
 - Určení subjektu odpovědného za dítě či jeho jmění/pověřeného zastupováním dítěte/napomáháním dítěti a stanovení jejich úkolů,
 - Umístění dítěte do pěstounské rodiny/ústavní péče,
 - Opatření k ochraně dítěte spojených se správou, zachováním a nakládáním se jměním dítěte.

Věcná působnost pozitivní vymezení III

- Nařízení o výživném
 - Vyživovací povinnosti vyplývající z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo švagrovství.

Věcná působnost negativní vymezení I

➤ Nařízení Brusel I

- Majetková práva vyplývající z manželských vztahů, závětí a dědictví,
- Otázky osobního stavu, způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům.

Věcná působnost negativní vymezení II

➤ Nařízení Brusel II bis

- Určení/popření rodičovství,
- Rozhodnutí o osvojení, předadopční opatření, neplatnost/zrušení osvojení,
- Příjmení a jméno dítěte,
- Dosažení zletilosti,
- Vyživovací povinnost,
- Správa jmění/dědictví,
- Opatření přijatá v důsledku trestných činů spáchaných dětmi.

Věcná působnost negativní vymezení III

- Nařízení o výživném
 - Nemá negativně vymezený aplikační rozsah.

Charakteristika nařízení

Druhy norem

- Všechna tři nařízení obsahují
 - 1. Mezinárodní procesní normy
 - Mezinárodní pravomoc/příslušnost,
 - Uznání a prohlášení vykonatelnosti cizích rozhodnutí,
 - Výkon cizích rozhodnutí,
- Nařízení o výživném i
 - Právní pomoc,
 - 2. Kolizní normy (určování rozhodného práva v souladu s Haagským protokolem),

Nutnost mezitímních řízení

- Pro uznání rozhodnutí – v žádném nařízení
- Pro výkon rozhodnutí – u všech nařízení
 - VÝJIMKY:
 - Nařízení Brusel II bis
 - Rozhodnutí o právu na styk s dítětem,
 - Rozhodnutí o navrácení dítěte, které bylo neoprávněně odebráno nebo zadrženo.
 - Nařízení o výživném
 - Není nutné u rozhodnutí vydaných ve státech vázaných Haagským protokolem.

Důvody pro neuznání / prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí

➤ U všech nařízeních

- Rozpor s veřejným pořádkem,
- Porušení práva na slyšení před soudem,
- Rozpor s rozhodnutím vydaným mezi týmiž stranami
 - v uznávajícím státě nebo
 - v téže věci dříve v jiném členském/třetím státě, pokud by mohlo být v uznávajícím státě uznáno.

Důvody pro neuznání / prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí – nařízení Brusel II bis

- ZJEVNÝ rozpor s veřejným pořádkem;
- Rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti i:
 - Porušení práva dítěte na slyšení před soudem,
 - Porušení práva na slyšení před soudem u osoby, jež tvrdí, že bylo rozhodnutím zasaženo do její rodičovské zodpovědnosti,
 - Nedodržení postupu pro umístění dítěte v jiném členském státě.

Vztah k mezinárodním úmluvám a komunitárním předpisům I

- Přednost všech nařízení ve vzájemných vztazích členských států před úmluvami, které se týkají oblastí upravených nařízením a jejichž smluvními stranami jsou členské státy.

Vztah k mezinárodním úmluvám a komunitárním předpisům II

➤ Nařízení Brusel I

- Nahrazuje
 - Bruselskou úmluvu,
 - Úmluvy uvedené v čl. 69 nařízení (pouze v rozsahu působnosti nařízení);
- Umožňuje použití úmluv, jejichž smluvními stranami jsou členské státy, které upravují oblasti regulované nařízením ve zvláště vymezených věcech;
- Nedotýká se
 - Právních aktů ES,
 - Vnitrostátních právních předpisů k provedení aktů ES, které upravují oblasti regulované nařízením ve zvláště vymezených věcech;

Vztah k mezinárodním úmluvám a komunitárním předpisům III

➤ Nařízení Brusel II bis

- Nahrazuje úmluvy uvedené v čl. 60 a 61.

Vztah k mezinárodním úmluvám a komunitárním předpisům IV

➤ Nařízení o výživném

- Umožňuje použít úmluvy, jejichž smluvními stranami jsou členské státy ke dni přijetí nařízení;
- Přednost Úmluvy ze dne 23.3.1962 o vymáhání pohledávek výživného členskými státy (Švédsko, Dánsko, Finsko, Island a Norsko), ALE nutno zachovat ochranu odpůrce dle čl. 19 a 21 nařízení.

Vztah k mezinárodním úmluvám a komunitárním předpisům V

➤ Nařízení o výživném

- Nahrazuje
 - V oblasti vyživovací povinnosti nařízení Brusel I,
 - Nařízení o EET ve státech vázaných Haagským protokolem;
- Nedotýká se použití
 - Směrnice 95/46/ES,
 - Směrnice 2003/8/ES.

Vybraná doporučená literatura I

- *Boele-Woelki, K.* Brussels II Bis: Its Impact and Application in the Member States. Mortsel: Intersentia Publishing, 2007, ISBN 978-90-5095-644-4.
- *Kapitán, Z.* Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Právní fórum, 2005, s. 281 – 290.
- *Lazic, V.* Recent Developments in Harmonizing „European Private International Law“ in Family Matters. Eur. J. L. Reform, 2008, s. 75 – 96.

Vybraná doporučená literatura II

- *McEleavy, P.* Brussels II bis: Matrimonial Matters, Parental Responsibility, Child Abduction and Mutual Recognition. *Int. 'L. & Comp. L.Q.*, 2004, s. 503 – 512.
- *Pauknerová, M.* Evropské mezinárodní právo soukromé. Praha: C. H. Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-034-8.
- *Rozehnalová, N., Týč, V.* Evropský justiční prostor ve věcech civilních. Brno: Masarykova univerzita, 2003.

Další zdroje literatury I

- Protokol o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti ze dne 23.11.2007. [Citováno 6.6.2009] Dostupný z: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=133. Dosud žádné smluvní státy,
- Mezinárodní vícestranné úmluvy v oblasti rodinného práva http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=10#family

Další zdroje literatury I

- Evropská soudní síť – informace o právních řádech jednotlivých členských států – oblast EJP:

http://ec.europa.eu/civiljustice/index_cs.htm

- Evropský soudní atlas ve věcech civilních – informace o nařízeních ES v oblasti EJP

- http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/fillinginformation_cs.htm

Kontrolní otázky I

- Která nařízení ES upravují otázky rodinného práva?
- Jaké druhy norem obsahují jednotlivá nařízení?
- Lze tato nařízení aplikovat ve všech státech EU?
- Která nařízení lze v současné době aplikovat?
- Popiš aplikační rozsah jednotlivých nařízení.
- Které nařízení povinně předepisuje mezitímní řízení? Existují výjimky?

Kontrolní otázky II

- Srovnej odpírací důvody pro uznání/prohlášení vykonatelnosti cizího rozhodnutí podle jednotlivých nařízení.
- Posud' výrok: Nařízení ES v rodinných věcech nahrazují ve vztazích mezi členskými státy veškeré dosavadní mezinárodní úmluvy.

Kontrolní otázky III

- Dvacetiletý student žijící s matkou v Německu se na Vás obrátil s žádostí o pomoc s výkonem rozhodnutí o výživném vydaného německým soudem proti jeho otci. Poradte mu, podle kterého předpisu nejlépe postupovat.
- Podle kterého právního předpisu bys určil pravomoc soudu pro rozhodnutí sporu o právo na styk s dítětem, má-li dítě české občanství a žije s matkou v Rakousku, zatímco otec trvale žije v ČR?

Děkuji za pozornost

